

реалізації їх прав, а тому конституційно-правова природа права на самовизначення має дихотомічний характер, що детермінує конкретні форми та методи конституційно-правового забезпечення практичної реалізації даного права у суспільних відносинах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституційне право України / За ред. В.Ф. Погорілка. – К., 1999. – 376 с.
2. Дікінзон Л. Меншості / Л. Дікінзон ; пер. з англ. Г. Чекаленко. – Варшава, 1924. – 200 с.
3. Гумплович Л. Общее учение о государстве / Л. Гумплович. – СПб., 1910. – 516 с.
4. Еллинек Г. Общее учение о государстве / Г. Еллинек. – СПб., 1903. – 752 с.
5. Національно-державне будівництво: концептуальні підходи, сучасна наукова література / За ред. Ю. Римаренка. – К., 1999. – 559 с.
6. Нікітюк В. О. Статус етнонаціональних меншин (порівняльно-правовий аспект) / В. О. Нікітюк. – К., 1996. – 186 с.
7. Гекман Ф. Народ, нация, этническая группа и этническое меньшинство: к некоторым основным категориям этничности / Ф. Гекман // Зарубежный мир. – 1990. – Вып. 19. – С. 23-25.
8. Національні меншини (підходи). За А. Ейде // Міграційні процеси у сучасному світі / За ред. Ю. Римаренка. – К., 1998. – 912 с.
9. Каппоторти Ф. Исследование о правах лиц, принадлежащих к этническим, религиозным и языковым меньшинствам / Ф. Каппоторти. – Нью-Йорк, 1979. – 300 с.
10. Рекомендації 1201 (1993). Парламентська Асамблея Ради Європи. 44 постійна сесія // Права людини в Україні : інформаційно-аналітичний бюлетень Українсько-Американського Бюро захисту прав людини. – Вип. 21. – С. 177.
11. Документ Центральноєвропейської ініціативи про захист прав меншин. Будапешт, 15 листопада 1994 року // Права людини в Україні : інформаційно-аналітичний бюлетень Українсько-Американського Бюро захисту прав людини. – Вип. 21. – С. 408-409.
12. Про національні меншини : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 36. – Ст. 529.

УДК 349.2

Квятківський Ю. В.,
Прокурор Львівської області

ЗНАЧЕННЯ ТА МЕТА ВІДБУВАННЯ ЗАСУДЖЕНИМИ ПОКАРАННЯ

У статті проаналізовано сутність і значення відбування засудженими покарання. Виявлено зміст мети відбування засудженими покарання. Розкрито особливості досліджуваної категорії. Охарактеризовано специфіку мети відбування засудженими покарання.

Звернено увагу на те, що розкриваючи поняття відбування засудженими покарання на окремих територіях, наприклад на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей, під засудженими варто передусім розуміти осіб, щодо яких застосовано такі види покарань, як позбавлення волі на певний строк та довічне позбавлення волі.

Зауважено, що до осіб, які відбувають покарання на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей деякі науковці відносять: 1) осіб, що були засуджені, але вирок щодо яких не вступив у законну силу до початку антитерористичної операції; 2) осіб, що не були засуджені, але справа яких знаходилася у суді першої інстанції; 3) осіб, щодо яких проводилося досудове розслідування на момент початку антитерористичної операції; 4) осіб, що були затримані та/або засуджені членами незаконних збройних формувань. Статус кожної із перерахованих груп засуджених відрізняється.

Автор зазначає, що фізичні та моральні страждання засудженому по суті є неминучими наслідками застосування покарання, але не є його метою, що є протилежним до чинного підходу щодо розуміння мети покарання – покарання не має на меті завдавати страждань злочинцю, а саме мету становлять інші складові. При цьому, у Кримінально-виконавчому кодексі України від 11.07.2003 № 1129-IV дане питання розглядається дещо інакше, що обумовлено тим, що в Кримінальному кодексі України врегульовується мета покарання, в той час як в Кримінально-виконавчому кодексі – мета відбування покарання.

Зроблено висновок про те, що однією із цілей відбування засудженими покарання на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей є їх використання в інтересах самопроголошеної в окремих районах цих областей влади. Звернено увагу на те, що ресоціалізація по суті не здійснюється взагалі.

Ключові слова: законодавче регулювання, виконання покарання, тимчасово окуповані території Донецької та Луганської областей, засуджений.

В статье проанализированы сущность и значение отбывания осужденными наказания. Выявлено содержание цели отбывания осужденными наказания. Раскрыты особенности исследуемой категории. Охарактеризованы специфику цели отбывания осужденными наказания.

Обращено внимание на то, что раскрывая понятие отбывания осужденными наказания на отдельных территориях, например на временно оккупированных территориях Донецкой и Луганской областей, в осужденными стоит прежде всего понимать лиц, в отношении которых применены такие виды наказаний, как лишение свободы на определенный срок и пожизненное лишение свободы.

Замечено, что к лицам, отбывающим наказание на временно оккупированных территориях Донецкой и Луганской областей некоторые ученые относят: 1) лиц, которые были осуждены, но приговор в отношении которых не вступил в законную силу до начала антитеррористической операции; 2) лиц, которые не были осуждены, но дело которых находилось в суде первой инстанции; 3) лиц, в отношении которых проводилось досудебное расследование на момент начала антитеррористической операции; 4) лиц, которые были задержаны и / или осуждены членами незаконных вооруженных формирований. Статус каждой из перечисленных групп осужденных отличается.

Автор отмечает, что физические и моральные страдания осужденному по сути являются неизбежными последствиями применения наказания, но не является его целью, противоположно действующего подхода к пониманию цели наказания - наказание не имеет целью причинять страдания преступнику, а именно цель составляют иные составляющие. При этом, в Уголовно-исполнительном кодексе Украины от 11.07.2003 № 1129-IV данный вопрос рассматривается несколько иначе, что обусловлено тем, что в Уголовном кодексе Украины регулируется цель наказания, в то время как в Уголовно-исполнительном кодексе - цель наказания.

Сделан вывод о том, что одной из целей отбывания осужденными наказания на временно оккупированных территориях Донецкой и Луганской областей является их использование в интересах самопровозглашенной в отдельных районах этих областей власти. Обращено внимание на то, что ресоциализация по существу не осуществляется вообще.

Ключевые слова: законодательное регулирование, исполнение наказания, временно оккупированные территории Донецкой и Луганской областей, осужден.

The article analyzes the nature and importance of serving prisoners. The content of the purpose of serving the convicted prisoners was revealed. The features of the investigated category are revealed. The specifics of the purpose of serving prisoners are described.

Attention is drawn to the fact that in revealing the notion of serving prisoners in certain territories, for example in the temporarily occupied territories of Donetsk and Luhansk regions, the convicted persons should first of all understand the persons to whom such penalties are applied, such as imprisonment for a term of imprisonment and life imprisonment.

It is noted that some of the scholars who are serving sentences in the temporarily occupied territories of Donetsk and Luhansk regions include: 1) persons who have been sentenced but whose sentence did not come into force before the start of the anti-terrorist operation; 2) persons who were not sentenced but whose case was in the court of first instance; 3) persons subjected to pre-trial investigation at the time of the start of the anti-terrorist operation; 4) persons who have been detained and / or convicted by members of illegal armed groups. The status of each of the groups of convicts listed is different.

The author notes that the physical and moral suffering of the convicted person is in fact the inevitable consequences of the use of punishment, but is not its purpose, which is contrary to the current approach to understanding the purpose of punishment - punishment does not aim to inflict suffering on the offender, but the purpose is different. At the same time, in the Criminal Code of Ukraine of 11.07.2003 № 1129-IV this issue is considered somewhat differently, due to the fact that the Criminal Code of Ukraine regulates the purpose of punishment, while in the Criminal Code - the purpose of serving the sentence.

It is concluded that one of the purposes of serving prisoners in the temporarily occupied territories of Donetsk and Luhansk regions is to use them in the interests of self-proclaimed in certain areas of these areas of power. Attention is drawn to the fact that essentially no re-socialization takes place.

Key words: legislative regulation, execution of punishment, temporarily occupied territories of Donetsk and Luhansk region, convicted.

Кримінально-виконавча характеристика включає низку елементів, які розкривають зміст відбування особами покарань. Підкреслюючи безумовне віднесення до елементів кримінально-виконавчої характеристики суб'єктів кримінально-виконавчого провадження, місця відбування покарань, кримінально-виконавче законодавство, безсумнівно повноцінна кримінально-виконавча характеристика відбування покарання на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей потребує у тому числі й встановлення окремих концептуальних положень, у тому числі поняття, сутності, мети, змісту та цілей відбування засудженими покарання. В рамках нашого дослідження це дозволить встановити, що являє собою покарання, яким чином здійснюється його відбування, а також у чому полягає специфіка відбування покарання засудженими на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей у порівнянні із іншою територією України.

Теоретичні питання, пов'язані із інститутом покарання у вітчизняному кримінально-виконавчому та кримінальному праві досліджувались багатьма вченими. Серед них відзначимо таких дослідників, як: А.В. Андреев, І.Г. Богатирьов, О.І. Богатирьова, Р.В. Вереша, Н.Г. Габлей, А.О. Галай, Д.В. Казначеева, О.В. Козаченко, Ю.О. Левченко, В.О. Меркулова, Є.С. Назимко, Л.В. Павлик, Т.О. Павлова, Є.О. Письменський, В.В. Полтавець, Г.С. Резніченко, М.В. Романов, В.О. Туляков, І.О. Ющик та багато інших дослідників. Проте, варто враховувати, що більшість праць у цій сфері присвячені питанню звільнення від відбування покарання. Так само, малодослідженим є концептуальні положення покарань на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей. Саме тому, встановлення цього питання є важливим для нашого дослідження.

Звернемо увагу на те, що розкриваючи поняття відбування засудженими покарання на окремих територіях, наприклад на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей, під засудженими варто передусім розуміти осіб, щодо яких застосовано такі види покарань, як позбавлення волі на певний строк та довічне позбавлення волі (пункти 11 та 12 частини 1 статті 51 Кримінального кодексу України від 05.04.2001 № 2341-III [1]). Тобто, відбування покарання такими особами обов'язково має бути пов'язане із конкретною територією, і вони мають його відбувати саме там. Як слідує зі змісту Положення про визначення особам, засудженим до довічного позбавлення волі та позбавлення волі на певний строк, виду колонії, порядку направлення для відбування покарання осіб, засуджених до довічного позбавлення волі, позбавлення волі на певний строк, арешту й обмеження волі, та їх переведення [2], вид виправної колонії особам, засудженим до довічного позбавлення волі чи позбавлення волі на певний строк, визначається на підставі Кримінального і Кримінально-виконавчого кодексів України. Зокрема, у статті 86 Кримінально-виконавчого кодексу України від 11.07.2003 № 1129-IV [3] вказано, що вид колонії, в якій засуджені до позбавлення волі відбувають покарання, визначається центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань. Із даного приводу у Положенні встановлено, що при виборі виду виправної колонії враховуються такі фактори, як: чи були такі особи раніше засуджені до позбавлення волі; тяжкість вчиненого злочину; вчинення особою умисного злочину в період відбування покарання у виді арешту або обмеження волі; проходження особами повного курсу лікування венеричного захворювання, активної форми туберкульозу, психічного розладу, алкоголізму та наркоманії; строк позбавлення волі – чи він є визначеним, чи довічним [2]. Тобто, усе вищевказане свідчить про те, що відбування особами покарання на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей не означає їх приналежність до тих територій. Такі особи були направлені до виконання покарання центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань із урахуванням вищеперечислених факторів, і залишились в тих установах після окупації окремих територій Донецької та Луганської областей.

Окрім них, до осіб, які відбувають покарання на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей Є.Ю. Захаров та Н.М. Мельник відносять: 1) осіб, що були засуджені, але вирок щодо яких не вступив у законну силу до початку антитерористичної операції; 2) осіб, що не були засуджені, але справа яких знаходилася у суді першої інстанції; 3) осіб, щодо яких проводилося досудове розслідування на момент початку антитерористичної операції; 4) осіб, що були затримані та/або засуджені членами незаконних збройних формувань [4, с. 29]. Статус кожної із перерахованих груп засуджених відрізняється. Особи, направлені до виконання покарання центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань із

урахуванням вищеперечислених факторів на територію Донецької та Луганської областей до окупації їх окремих територій продовжують відбувати покарання, встановлені українськими судами. Як свідчать статистичні дані, наведені у Вісімнадцятій доповіді УВКПЛ щодо ситуації з правами людини в Україні, загальна кількість осіб, які відбували покарання в пенітенціарних закладах на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей до початку конфлікту становила приблизно 9500 осіб [5, с. 29]. Проте, варто враховувати, що частина таких осіб вже відбула покарання. Існують свідчення про подання низкою ув'язнених заяв до офісу Омбудсмана України з проханням про переведення на контрольовану урядом України територію. Окрім того, низка осіб були засуджені до позбавлення волі вже квазі-судовими органами невизнаних республік. На думку членів незаконних збройних формувань, усі засуджені, обвинувачені, підозрювані, незалежно від стадії розгляду їх справи, знаходяться під їх юрисдикцією. Тому, точне число осіб, які відбувають покарання на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей на сьогодні встановити неможливо.

Тож, зробимо висновок, що **відбування засудженим покарання на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей** – це специфічний правовий стан осіб, які були направлені центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, відбувати покарання на території Донецької та Луганської областей до їх окупації, та продовжують відбувати покарання там після окупації, а також осіб, які були засуджені членами незаконних збройних формувань, що полягає у дотриманні, виконанні та підкоренні засуджених усім правообмеженням, що ставляться перед ними згідно правил, встановлених окупаційною адміністрацією.

Мета відбування засудженими покарання вже частково розглядалась нами у даній роботі, втім дане питання потребує більш комплексного підходу.

Так, мету покарання сформульовано у статті 50 Кримінального кодексу України від 05.04.2001 № 2341-III [1], і нею є «не тільки кара, а й виправлення засуджених, а також запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами». Також законодавець уточнює, що покарання не має на меті завдати фізичних страждань або принизити людську гідність. Як нами відзначалось раніше у даній роботі, у радянські часи поширеним був підхід, за якого покарання має обов'язково передбачати умисне заподіяння винному встановлених законом обмежень та страждань, як відплату за вчинений злочин [6, с. 25; 7, с. 45]. При цьому, варто погодитись із Р.В. Верешою у тому, що кримінальне покарання безперечно може заподіювати фізичні і моральні страждання засудженому, а також принижувати людську гідність, але це не є тим результатом, якого прагне законодавець і правозастосовчі органи [8, с. 55]. Тобто, фізичні та моральні страждання засудженому по суті є неминучими наслідками застосування покарання, але не є його метою. Чинний на сьогодні підхід щодо розуміння мети покарання є протилежним – покарання не має на меті завдати страждань злочинцю, а саме мету становлять інакші складові. Із законодавчого кримінально-правового визначення слідує, що метою відбування засудженим покарання є: 1) кара, тобто відплата за вчинений злочин, як було встановлено нами раніше; 2) виправлення засудженого; 3) запобігання вчиненню нових злочинів засудженими; 4) запобігання вчиненню нових злочинів іншими особами.

При цьому, у Кримінально-виконавчому кодексі України від 11.07.2003 № 1129-IV [3] дане питання розглядається дещо інакше. Зробимо висновок, що це обумовлено тим, що в Кримінальному кодексі України врегульовується мета покарання, в той час як в Кримінально-виконавчому кодексі – мета відбування покарання.

Із положень статті 1 Кримінально-виконавчого кодексу України від 11.07.2003 № 1129-IV [3] слідує, що мета відбування засудженим покарання полягає у виправленні та ресоціалізації засуджених, запобіганні вчиненню нових кримінальних правопорушень як засудженими, так і іншими особами. В положеннях цього нормативно-правового акту законодавець не розглядає кару, як мету відбування засудженим покарання. Водночас, до мети віднесено ресоціалізацію засуджених. У статті 6 законодавець розкриває, що ж є ресоціалізацією - свідоме відновлення засудженого в соціальному статусі повноправного члена суспільства; повернення його до самостійного загальноприйнятого соціально-нормативного життя в суспільстві. Це означає, що окрім власне відплати за вчинений злочин, після відбування покарання засуджений має повернутись до повноцінного суспільного життя, але при цьому виправленим, тобто готовим до самокерованої правослухняної поведінки [3]. Тобто, кримінальне та кримінально-виконавче законодавство все ж розглядають питання мети відбування засудженим покарання дещо інакше. Передусім, в чинному Кримінально-виконавчому кодексі України законодавець до мети покарання не відносить кару, але разом із тим в даному нормативно-правовому

акті визначено ресоціалізацію, як мету покарання.

Таким чином, згідно чинних законодавчих визначень, можна зробити висновок про те, що мету відбування засудженим покарання на сьогодні становлять:

- 1) кара;
- 2) виправлення засудженого;
- 3) ресоціалізація засудженого;
- 4) запобігання вчиненню нових злочинів засудженими;
- 5) запобігання вчиненню нових злочинів іншими особами.

Втім, на нашу думку не кожен із цих елементів має становити мету відбування засудженим покарання. На науковому рівні багато дослідників звертають увагу на те, що покарання не має або не повинно мати на меті кару. Зокрема, М.В. Романов вказує на те, що покарання повинно передбачати перш за все виховний вплив, логічним завершенням якого є виправлення та ресоціалізація особи [9, с. 10]. Тобто, даний дослідник слідує тій концепції, яка закладена у чинному кримінально-виконавчому законодавстві. Дещо інакшим чином це роз'яснюють Р.В. Вереша та К.Ю. Лоєнко. Науковці зазначають, що кара являє собою те обмеження чи позбавлення, яке складає зміст покарання, але не може складати його мету. При цьому, дослідники зазначають, що якщо кару визначати як самостійну мету покарання, це буде наближенням до середньовічного анахронізму, адже згідно із словниковим значенням, карою є суворе покарання та відплата за що-небудь, а покаранням — дія за значенням покарати, засіб впливу на того, хто вчинив який-небудь злочин [8, с. 55]. Тобто, якщо сприймати буквально значення термінів «кара» та «покарання», можна зробити висновок про те, що вони є синонімічними. Тобто, сумнівним є те, чи доцільно виражати мету покарання через синонімічний до неї термін. Зробимо припущення, що законодавець просто переніс це положення зі змісту Кримінального кодексу України від 28.12.1960 року [10], у статті 22 якого мета покарання була визначена так само: «Покарання не тільки є карою за вчинений злочин, але й має на меті виправлення і перевиховання засуджених у дусі чесного ставлення до праці, точного виконання законів, поважання правил співжиття, а також запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами». Основна відмінність цього законодавчого формулювання полягає у тому, що законодавець розглядав категорії виправлення і перевиховання через призму таких критеріїв, як «чесне ставлення до праці», «точне виконання законів», «поважання правил співжиття». Така термінологія є у більшій мірі властивою радянському законотворенню. Як нами встановлено раніше, сьогодні явища виправлення та ресоціалізації злочинця розглядаються законодавцем інакше. Отже, на підставі вищевказаного зробимо висновок, що кара, як мета покарання, є анахронічним терміном та синонімом до покарання. Щодо інших виділених законодавцем складових подібні дискусії відсутні, адже кожна із них є показником виховного впливу на засудженого та суспільство, який на сьогодні по суті і становить сутності покарань.

Тож, дійдемо до висновку, що **мету відбування засудженими покарання становлять:**

- 1) виправлення засудженого – сприяння позитивним змінам в особистості засудженого та створення у нього готовності до самокерованої правослухняної поведінки;
- 2) ресоціалізація засудженого - відновлення засудженого в соціальному статусі повноправного члена суспільства; повернення його до загальноприйнятого соціально-нормативного життя в суспільстві;
- 3) запобігання вчиненню нових злочинів засудженими – оскільки міра покарання безпосередньо залежить від тяжкості злочину, відбування засудженими покарання має бути таким, щоб у засуджених зникло бажання вчиняти злочини повторно;
- 4) запобігання вчиненню нових злочинів іншими особами – демонстрація того, яке покарання чекатиме інших осіб при вчиненні аналогічних злочинів.

Щодо мети відбування засудженими покарання на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей, зробимо висновок про те, що вона все ж відрізняється. Як свідчать різноманітні відомості, досить поширеними випадками є використання засуджених в інтересах окупаційної адміністрації, а також для залякування населення цих районів. Наприклад, зафіксовано участь засуджених в примусовій праці. Як зазначається авторами доповіді «Права позбавлених волі, які утримуються під вартою в ОРДЛО», ще в 2015 році в так званій Луганській Народній Республіці був опублікований проект кримінально-виконавчого кодексу, який передбачає, що «кожен засуджений до позбавлення волі зобов'язаний працювати в місцях і на роботах, які визначаються адміністрацією виправних установ ЛНР». Тобто, так звана адміністрація виправних установ ЛНР зобов'язана залучати засуджених до праці з урахуванням їх статі, віку, працездатності, стану здоров'я і, по можливості, спеціальності, а також виходячи з наявності робочих місць. Засуджені залучаються до праці на

підприємствах або в виробничих майстернях виправних установ, а також на інших підприємствах незалежно від форм власності за умови забезпечення належної охорони та ізоляції засуджених. При цьому, засудженим забороняється припинити роботу для вирішення трудових конфліктів, адже будь-яка відмова від роботи або припинення роботи є злісним порушенням встановленого порядку відбування покарання і може призвести до застосування заходів стягнення і матеріальну відповідальність. Також, так звана адміністрація виправних установ ЛНР має право залучати засуджених до робіт без оплати праці, а саме: засуджені до позбавлення волі можуть залучатися без оплати праці тільки до виконання робіт з благоустрою виправних установ і прилеглих до них територій [4, с. 23-24]. Не зважаючи на те, що цей нормативно-правовий акт так і не було прийнято, існує низка свідчень (у тому числі і в даній доповіді) про те, що на практиці особи, що відбувають покарання, активно залучаються до примусової праці навіть поза межами виправних установ.

В свою чергу, у самопроголошеній Донецькій Народній Республіці такий нормативно-правовий акт було прийнято, і він також передбачає можливість залучення ув'язнених до праці [4, с. 24]. Засуджені на цій території також не мають ніяких прав і повністю залежні від адміністрації установ виконання покарань.

Іншим прикладом використання осіб, які відбувають покарання на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей, є їх залучення до участі у бойових діях. Дане питання розглядалось нами раніше у даній роботі досить детально.

Таким чином, зробимо висновок про те, що однією із цілей відбування засудженими покарання на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей є їх використання в інтересах самопроголошеної в окремих районах цих областей влади. Окрім того, ті цілі, які були нами виділені щодо усіх засуджених, на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей теж мають свої особливості. Зокрема, «виправлення» засуджених здійснюється насильницьким шляхом за допомогою насилля та катувань - задокументовані непоодинокі випадки застосування фізичного та психологічного насилля до ув'язнених з боку адміністрації, представників незаконних збройних формувань, у тому числі, і за проукраїнську позицію [5, с. 29]. Ресоціалізація по суті не здійснюється взагалі. Як зазначається у доповіді «Права позбавлених волі, які утримуються під вартою в ОРДЛО», після звільнення засуджені зазвичай отримують довідку про відбуття покарання, засвідчену печатками так званих «ДНР» або «ЛНР», яка не має юридичне значення на території України. Паспорт громадянина України може не повертатись тим, хто планує залишитись жити на непідконтрольній уряду України території [4, с. 47]. Запобігання вчиненню нових злочинів іншими особами має по суті форму залякування, адже про умови відбування покарання на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей на сьогодні відомо багато, і по суті жодна людина не хотіла би потрапити у таку ситуацію.

Тому, зробимо висновок, що **метою відбування засудженими покарання на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей є:**

1) використання засуджених у корисливих цілях окупаційної адміністрації та незаконних збройних формувань, у тому числі їх залучення до примусової праці та участі у бойових діях

2) «виправлення» засудженого – може відбуватись у формах катувань, фізичного та психологічного насилля;

3) запобігання вчиненню нових злочинів іншими особами шляхом залякування населення на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей.

Підсумовуючи дослідження, зробимо висновок про те, що сутність та мета відбування засудженими покарання в Україні та на тимчасово окупованих територіях України Донецької та Луганської областей відрізняється. В Україні першочерговою метою покарання є виховання злочинців та суспільства у дусі поваги до закону та інших членів суспільства. Не зважаючи на те, що чинне законодавство містить окремі анахронізми, на кшталт «кара», як мета покарання, у цілому усі дії, які вчиняє держава стосовно засуджених, мають саме виховний характер.

В той самий час, низка даних свідчать про те, що відбування засудженими покарання на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей має інакший характер. Так зване «законодавство» самопроголошених на цих територіях держав передбачає можливість використання засуджених в інтересах самопроголошеної адміністрації та незаконних збройних формувань. Засуджені активно залучаються до примусової праці, до бойових дій, вони зазнають тортур та катувань. При цьому, варто враховувати, що значна частина засуджених не мають жодного відношення до тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей, адже вони були направлені туди для відбування покарання ще до окупації. Тому, після звільнення такі особи мають проблеми із

документами, засвідченням відбуття ними покарання та поверненням на підконтрольні Україні території.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25-26. ст.131
2. Про затвердження Положення про визначення особам, засудженим до довічного позбавлення волі та позбавлення волі на певний строк, виду колонії, порядок направлення для відбування покарання осіб, засуджених до довічного позбавлення волі, позбавлення волі на певний строк, арешту й обмеження волі, та їх переведення, Положення про центральну та міжрегіональну комісії з питань визначення особам, засудженим до довічного позбавлення волі та позбавлення волі на певний строк, виду колонії, направлення для відбування покарання осіб, засуджених до довічного позбавлення волі, позбавлення волі на певний строк, арешту й обмеження волі, та їх переведення: Наказ Міністерства юстиції України від 27.02.2017 № 680/5. Офіційний вісник України. 2017. № 20. стор. 146. стаття 581. код акта 85133/2017
3. Кримінально-виконавчий кодекс України: Закон України від 11.07.2003 № 1129-IV. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 3-4. ст. 21
4. Права позбавлених волі, які утримуються під вартою в ОРДЛО / упоряд. Є. Ю. Захаров, Н. М. Мельник. Харків: ТОВ «Видавництво „Права людини“», 2018. 80 с.
5. Правове свавілля в ОРДЛО. Звіт за результатами документування фактів порушень прав людини в окремих районах Донецької та Луганської областей. Київ, 2017 р. 56 с.
6. Беляев Н.А. Цели наказания и средства их достижения в исправительно-трудовых учреждениях / Н.А. Беляев. Л. : Изд-во Ленингр. ун-та, 1963. 186 с.
7. Дементьев С.И. Лишение свободы: уголовно-правовые и исправительно-трудовые аспекты. Изд-во Ростовского ун-та, 1981. 206 с.
8. Вереша Р. В., Лоенко К. Ю. Мета покарання: теорії (концепції), історія, та сучасний стан. Вісник Академії адвокатури України. 2010. Число 2. С. 54-61
9. Романов М.В. Звільнення від відбування покарання: навч. посіб. Харків: Права людини, 2012 р. 112 с.
10. Кримінальний кодекс України: Закон України від 28.12.1960. Відомості Верховної Ради УРСР. 1961 р. № 2. стаття 14

УДК 346.2

Козаченко С. В.,
магістр права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ПРАВОВІ АСПЕКТИ УКЛАДЕННЯ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

У статті проведений аналіз законодавства України щодо особливостей регулювання трудових правовідносин працівників селянського господарства. Для усунення певних труднощів трудових правовідносин, забезпечення належних гарантій в реалізації і захисті прав та інтересів працівників фермерських господарств сформульовані висновки та пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства у цій сфері.

Наголошено на наявності проблем сільських територій на теперішній день, якими слід визнати низький рівень життя та доходів сільського населення, зростання кількості осіб, що живуть за межею бідності, деградацію і вимирання сіл, нерозвиненість соціальної та виробничої інфраструктури. З огляду на розвиток та зміни в аграрному секторі економіки України, які відбулися після проголошення курсу на ринкові перетворення, автором виділяються форми організації сільськогосподарського виробництва.

Трудові відносини, які існують у сільському господарстві, мають свої притаманні особливості, які повинні відображатися у змісті відповідних норм права, у першу чергу, саме тих, які направлені на регулювання відносин із формування кадрового потенціалу підприємств, які працюють у аграрній